
ÎNCEPUTURILE MUZEULUI DE ISTORIE ȘI ETNOGRAFIE DIN TÂRGU NEAMȚ

---

de Vasile Diaconu

În urma cercetărilor arheologice efectuate la Cetatea Neamț în anul 1940, de către profesorul Ilie Minea și asistentul său Dumitru Constantinescu, s-a luat inițiativa constituirii unei expoziții muzeale în Târgu Neamț, care avea ca scop păstrarea și expunerea materialelor descoperite în incinta fortificației mușatine¹. Expoziția amintită, intitulată „Muzeul Cetății Neamțului”, a fost organizată într-o sală de clasă din cadrul Școlii nr. 2 și se poate afirma că atunci s-au pus bazele primului muzeu din localitate, devenit ulterior Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț.

Din nefericire, „Muzeul Cetății Neamțului” nu a avut o existență îndelungată, fiind distrus în anul 1944, când cea mai mare parte dintre piesele pe care le adăpostea s-au pierdut.

Cum în aprilie 1957 se împlineau 500 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare, s-a considerat de către autoritățile locale că ar fi necesară înființarea unor expoziții muzeale care să omagieze personalitatea domnitorului.

Astfel, din materialele arheologice rezultate în urma cercetărilor efectuate în anii anteriori, s-a reorganizat „Muzeul Cetății Neamțului”, iar în două săli ale Casei de Cultură, s-a constituit o expoziție permanentă cu piese arheologice, istorice și etnografice².

Realizarea expozițiilor a fost încredințată profesorului Dumitru Constantinescu, care a fost chemat de la Palatul Culturii din Iași, cu promisiunea că va fi angajat ca muzeograf.

---

¹ G. Luca, *Târgu Neamț. Monografie*, Piatra-Neamț, 2008, p. 400; Gh. Dumitroaia, *Muzeul Cetatea Neamț*, BMA, XXI, Piatra-Neamț, 2009, p. 45.

² G. Luca, *op. cit.*, p. 400-401.

Fig. 1. Dumitru Constantinescu
(1899-1982)

Pentru a aduce în prim plan informații referitoare la perioada de început a muzeului din Târgu Neamț, vom face apel la unele surse documentare păstrate în arhiva instituției³, și care, credem noi, sunt concludente pentru îndeplinirea demersului nostru istoriografic. Redăm în continuare conținutul procesului-verbal de constituire a celor două muzee⁴, cu scopul de a sublinia necesitatea și importanța evenimentului:

*„Sfatul Popular Raion Tg. Neamț
Comitet executiv
Din 11 feb. [1]1957*

Proces verbal

Astăzi luna februarie, ziua de 11 anul 1957.

Subsemnații, mai jos iscăliți cu calitatea în dreptul fiecăruia, ne-am întrunit în sediul Sfatului Popular Raional, pentru a discuta să luăm măsurile necesare în vederea scopului pe care-l arătăm mai jos.

1) La 11/13 aprilie 1957 a anului curgător, împlinindu-se o jumătate de mileniu dela urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare, ne-am gândit să sărbătorim acest mare eveniment care stă în atenția întregului popor din Republica Populară Română.

³ O parte din aceasta a fost recuperată recent de către dl. Gheorghe Dumitroaia, care a transmis-o muzeului nostru.

⁴ Arhiva Muzeului de Istorie și Etnografie Târgu Neamț (în continuare AMIETN), dosar nr. 1/1957, f. 3-4.

În consecință, luând cunoștință de inițiativa tuturor forurilor de cultură din R.P.R., care dau acestui eveniment o mare și cuvenită amploare, ca noi să nu rămânem mai pre jos în această parte a țării pe meleagurile căreia s-au desfășurat cele mai impresionante acțiuni ale marelui voevod [...].

2) Față de succinta expunere de mai sus, subsemnații am luat hotărârea ca odată cu comemorarea marelui eveniment din aprilie a.c. în cinstea marelui voevod, cel mai desăvârșit apărător al pământului patriei noastre, să punem bazele unui edificiu care să-i proslăvească memoria și în care să fie adunate, păstrate și expuse întregului popor din R.P.R. pentru promovarea culturii și științei, odată cu glorificarea trecutului de luptă al poporului nostru. De aceea, în mod provizoriu am luat următoarele măsuri:

a - Înființarea unui muzeu, în preajma Cetății Neamțului, care să fie la îndemâna și în calea zecilor de mii de vizitatori anual, care vin la Cetatea Neamțului, muzeu în care să fie expuse toate obiectele – multe, puține – câte s-au putut scoate până acum din săpăturile dela Cetatea Neamțului. Muzeul va purta numele «Muzeul Cetății Neamțului»

b - Înființarea unui muzeu raional în care să fie expuse, pentru același scop, obiectele care se află în cuprinsul raionului. Acest muzeu va avea sediul provizoriu, ori în ce parte a orașului Tg. Neamț, unde se va găsi local potrivit pentru acesta. Muzeul raional va purta numele «Muzeul raional Ștefan cel Mare Tg. Neamț».

Pentru ducerea la bun sfârșit a celor de mai sus, Secția Culturală va lua măsurile necesare întocmind un regulament de funcționare și tematica respectivă pentru ambele muzee astfel că irevocabil, la data de 11 aprilie a.c. să se poată face inaugurarea lor în cadru festiv. Secția Culturală va apela la toate mijloacele care-i stau la îndemână și pe care le va crede de cuviință pentru desăvârșirea acestei opere.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal

*Vicepreședinte,
I. Rizescu*

*Secretar,
Gh. Munteanu*

*Șeful Secției Culturale,
N. Avadanei”*

Pentru a duce la îndeplinire aceste sarcini, autoritățile din Târgu Neamț împreună cu profesorul Dumitru Constantinescu au cerut sprijinul diferitelor instituții culturale, cu scopul de a aduna materialele necesare înființării celor două expoziții. Cităm în cele ce urmează câteva surse documentare de arhivă⁵ care dovedesc interesul pentru colectarea exponatelor, sub presiunea apropierei momentului inaugural al celor două muzee.

⁵ *Ibidem*, f. 6.

„Sfatul Popular Raion Tg. Neamț
Comitet executiv

Nr. 1401 din 18 feb. 1957

Către
Sfatul Popular Regional Iași
Secția Culturală

După cum vă este bine cunoscut, în aprilie a.c. se împlinesc 500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare.

Pentru glorificarea acestui voevod, raionul nostru a hotărât reînființarea Muzeului «Cetatea Neamțului» distrus de hitleriști în timpul războiului și înființarea Muzeului raional «Ștefan cel Mare», în care să fie expuse orice obiecte atât din cuprinsul raionului, cât și din întreaga țară, din toate domeniile de activitate omenească - istoric, cultural, științific și artistic, în scopul bine definit care va rezulta din cele ce urmează.

Cum hotărârea reînființării și înființării acestor muzee este de dată recentă și, ca la orice început întâmpinăm foarte multe greutăți și mai ales lipsuri, deoarece nu avem nici schemă și nici un fel de fonduri pentru achiziționare de obiecte - ceea ce totuși acestea nu pot constitui pentru noi o piedică în calea sărbătoririi cu cinstea cuvenită marelui erou al neamului nostru - apelăm la dumneavoastră cu rugămintea ca să ne dați spre folosință orice material artistic și cultural, pe care-l aveți, cum ar fi de pildă tablouri și sculpturi în legătură cu Cetatea Neamțului și raionul nostru, material de care Dvs., cu un pic de înțelegere și bunăvoință v-ați putea dispensa.

Delegatul nostru, tov. Prof. D. Constantinescu, inițiatorul și organizatorul acestor muzee ar urma să se deplaseze la Iași pentru a vă da lămuriri și indicații precise în acest sens, dacă dvs. ne comunicați că ne puteți ajuta, prețuind strădania noastră în vederea înaltului scop pe care-l urmărim pentru promovarea culturii și științei în Republica Populară Română [...].

Cum inaugurarea acestor muzee va avea loc irevocabil la 11 aprilie a.c. vă rugăm să ne răspundeți de urgență dacă ne putem bizui pe colaborarea și sprijinul dumneavoastră, pentru ca să avizăm la măsurile necesare de aducere a bunurilor de la Iași la Tg. Neamț.

Vicepreședinte,
I. Rizescu

Secretar,
Gh. Munteanu

Șeful Secției Culturale,
N. Avadanei”

După deschiderea muzeelor, Dumitru Constantinescu a continuat să adune numeroase obiecte care să fie incluse în cele două expoziții permanente. În acest sens, au fost trimise adrese oficiale unor instituții de cultură sau ecleziastice, prin care li se solicita sprijinul, dar numeroase piese proveneau și din donațiile unor persoane private din Târgu Neamț sau din localitățile învecinate. Pentru fiecare donator au fost trimise scrisori de mulțumire, așa cum o arată copiile unora dintre acestea, păstrate în arhiva muzeului.

Iată în continuare o adresă înaintată școlii și parohiei din Humulești, dar și Casei Memoriale „I. Creangă”⁶ prin care se dorea achiziționarea de noi piese muzeale, mai ales că unele dintre acestea, aflate la școala din Humulești, se pare că proveneau din expoziția „Muzeului Cetății Neamțului” constituită în 1940 și care a fost apoi distrusă⁷.

„Sfatul Popular
Raion Tg. Neamț

Muzeul
«Cetatea Neamțului»

Comitet executiv

și Muzeul Raional «Ștefan cel Mare» Tg. Neamț

Nr. 36 din 29. IV.1957

Către

Școala de 7 ani Humulești

Parohia Humulești

Casa Memorială I. Creangă

Deoarece în Tg. Neamț au luat ființă și sunt date uzului public două muzee:

1. Muzeul «Cetatea Neamțului» și

2. Muzeul raional «Ștefan cel Mare» Tg. Neamț

și cum la dv. se găsesc, adunate cu ani în urmă, obiecte pentru muzeu care au fost dispersate de la școala de 7 ani din Humulești, obiecte cu caracter artistic, etnografic, istoric, arheologic și de artă religioasă, care nu pot fi văzute de numeroșii vizitatori doritori de cultură și informație, neavând nici o legătură cu Casa Creangă și nici cu parohia, vă rugăm să binevoiți a le ceda muzeelor noastre cu inventar și dacă este posibil și cu datele lor explicative: de unde provin, vechimea, numele donatorilor și tot ce ar putea interesa atât pe vizitatori și oamenii de știință, cât și conducerea muzeelor la întocmirea fișelor respective [...]

Obiectele le va lua în primire tov. Prof. D. Constantinescu

Vicepreședinte, I. Rizescu

Dir. Muzeelor, D. Constantinescu”

⁶ AMIETN, dosar nr. 1/1957, f. 31.

⁷ G. Luca, *op. cit.*, p. 400.

Fig. 2. Cetatea Neamț, înainte de începerea cercetărilor arheologice

Fig. 3. Prima dintre clădirile în care a funcționat muzeul de istorie (str. Calistrat Hogaș, nr. 10)

Deși era o instituție abia înființată, muzeul din Târgu Neamț atrăgea numeroși vizitatori interesați să cunoască aspecte ale trecutului acestei zone. Redăm un pasaj din cartea de impresii a muzeului⁸, cu scopul de a sublinia cele afirmate anterior, mai ales că asemenea opinii erau împărtășite de majoritatea vizitatorilor:

„27 aprilie 1957

O dimineată minunată de primăvară.

Jos, la poalele «Pometei» înflorite, în două camere din clădirea Casei de Cultură, Muzeul raional «Ștefan cel Mare» își deschide pentru prima dată ușile, pentru cei care vor veni, dornici de a răscoli și cunoaște trecutul neamului, urmele timpurilor și a valurilor ce au trecut și pe aici, arta și bogăția imaginației poporului ...

Tovarășul Dimitrie Constantinescu, inițiatorul și organizatorul acestui muzeu, cel ce a dezgropat și descoperit multe din aceste prețioase rămășițe, ne întâmpină cu bunăvoință nespusă, dându-ne lămuririle pe care i le cerem, noi vizitatorii, care ne mândrim a fi printre primii.

Plec de aici, ducând cu mine adierile sfinte ale trecutului ce mi-a vorbit din aceste rămășițe prețioase, înșiruite prin galantare și pe pereți, etichetate și cu evlavie păzite de cel ce se poate mândri cu această muncă de atâta folos tuturor, de atâta folos tineretului dornic de reconstruirea trecutului nostru, pe cât de vișoros, pe atâta de mândru.

Elena Popovici”

Cu toate că cele două instituții muzeale funcționau foarte bine și nu duceau lipsă de vizitatori, la puțin timp după deschidere, în luna iulie 1957, autoritățile locale iau anumite măsuri care vor duce la desființarea expoziției muzeale din incinta Casei de Cultură, unde funcționase până atunci.

La toate acestea se adăuga și faptul că unele dintre persoanele care au donat obiecte pentru constituirea muzeului cer ca piesele să le fie restituite. În acest context, prof. Dumitru Constantinescu adresează o scrisoare lui Iulian Antonescu, directorul Muzeului Regional Bacău, în care descrie soarta Muzeului Raional „Ștefan cel Mare” din Târgu Neamț⁹. Deși se poate observa tonul oarecum ironic în care a fost redactată, scrisoarea dezvăluie un adevăr destul de crud privitor la instituțiile de cultură.

---

⁸ *Ibidem*, f. 41.

⁹ *Ibidem*, f. 63-64.

„Din Tg. Neamț, în 5 august 1957

Prea stimate tovarășe director,

[...] Rostul acestei scrisori particulare țintește în altă parte și anume: să vă anunțe o parte din activitatea pe care o depun aici și rezultatele îmbucurătoare pe care le obțin pe tarâmul cultural și propagandistic, cu concursul neprecupețit al organelor locale, profund și perfect înțelegătoare, spre a vă bucura și dvs. și a propune celor de sus decorarea, sau măcar răsplătirea cuvenită a celor ce muncesc astfel. Să le înșir pe scurt: După plecarea mai întâi a dvs. și apoi a celor doi misionari culturali, inspectori ministeriali, care m-au asigurat de schemă și local, momentan, chiar a doua zi, am fost mereu pistonat, ca să nu zic biciuit, spre a muta Muzeul Raional «Ștefan cel Mare» de la Casa de Cultură, căci le trebuie sălile pentru cursuri de dans-balet și pentru croitorie, deoarece tov. Găitan și-a dat demisia neputând activa din lipsă de spațiu, pe care însă cei în drept refuză să i-o primească. Ca să scurtez relatările.

În ziua amintită, m-am pomenit cu tov. N. Grigoriu, inspector șef școlar și cultural, fostul meu student, însoțit de tov. Găitan. La poarta casei au descălecat de pe biciclete și cu multă politeță mi-au cerut să dau înțelegerea cuvenită momentului și să cedez cele două camere ale Muzeului de la Casa de Cultură, făgăduind că lucrurile nu se vor strica la magazia Raionului care se găsește în curtea nu știu cărei școli și nici nu se vor strica. Nu am cedat. Până la urmă mi-au făgăduit că în două-trei zile mi se va pune la dispoziție noul local al Arhusului și Crucea Roșie, conform hotărârii Comitetului executiv al Sfatului raional. Știam unde voi ajunge, dar am cedat [...]. În consecință, a doua zi am procedat la desfacerea bălciului, a bazarului de vechituri de la Casa de Cultură [...]. Totul a fost pus în lăzi și lăzile scoase pe sală. Urma să vină căruța de la Raion spre a transporta acasă la mine, spre a fi în siguranță. Când tov. Grigoriu s-a dus să aducă căruța de la Raion, acolo era mare fierbere: dvs. ați avut o convorbire telefonică cu ei, etc, etc. Lăzile au fost băgate într-o sală unde stau și acum [...] Lumea a aflat, chiar și străinii, iar donatorii cer obiectele donate, căci n-au înțeles să se facă scamatorii culturale cu ele. Și cu drept cuvânt. Eu n-aș avea nimic împotrivă, deoarece momentul propagandistic de proslăvire a eroilor Moldovei, 14 aprilie, a trecut de mult, iar până la ivirea altui moment, 1000 de ani de la comemorarea lui Ștefan cel Mare, mai e și mai mult.

De aceea, tovarășe director, aș ruga bunătatea dumneavoastră, în calitatea de oblăduitor al muzeelor Regionale, să acceptați restituirea

obiectelor cerute de donatori, socotind că dacă nu se pot înființa alte muzee în regiune și în țară, din inițiativă privată din lipsă de decorații, nu-și mai au rațiunea să dăinuiască - probabil - nici acelea care sunt în ființă.

Trăiască etern Cultura și Știința Românească. Ura! Ura! Ura!!!!

Al. Dvs. sincer, vă prețuiește și vă admiră, lucru pe care-l spune în gura mare oricui are ocazia,

D. Constantinescu, pseudo Director la celor două muzee din Tg. Neamț”.

La începutul anului 1958, așa cum se va vedea mai jos, Dumitru Constantinescu redactează un mic articol, despre care nu știm dacă a fost publicat, intitulat „*Pe urmele celor trei muzee din Tg. Neamț*”¹⁰, al cărui conținut îl redăm în continuare:

„La închiderea săpăturilor arheologice, pe care le-am făcut la Cetatea Neamțului în toamna anului 1940 a luat ființă un muzeu, numit Muzeul «Cetatea Neamțului» [...], oglindind viața moldovenească din îndepărtatul ei trecut și până la dărâmarea din 1718.

Războiul, permanentul distrugător al civilizației, progresului și culturii a nimicit acel muzeu în așa măsură încât din el n-au mai rămas decât 7 pietre cioplite, însă și acelea sfărâmate. Nu e cazul să arăt cine și cum l-a devastat în vara și toamna anului 1944.

Ceea ce interesează este faptul că același inițiator și organizator al aceluia muzeu, după război a adunat cu trudă și pasiune rar întâlnie, alt material științific și documentar din cetate și despre ea, iar acum un an s-a hotărât să reînființeze muzeul cetății.

În decembrie 1956, Secția de Învățământ a anunțat că au schemă pentru muzeele din Tg. Neamț, rugându-mă să le organizez. Am pregătit materialul pe care-l aveam la Iași, am mai adunat material nou de la Academie, iar la 16 februarie 1957 mi-am dat demisia din postul pe care-l aveam la Palatul Culturii din Iași, venind la Tg. Neamț. Cu mijloacele de care am putut dispune, la 14 aprilie 1957, cu ocazia împlinirii a 500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare am inaugurat, în cadru festiv, în prezența deputaților din întreg raionul și a unui public imens din oraș și din raion, cele două muzee.

Muzeul «Cetății Neamțului», plasat într-un local impropriu, dar la îndemâna vizitatorilor care vin la cetate și

Muzeul raional «Ștefan cel Mare» Tg. Neamț, în două camere de la

¹⁰ AMIETN, dosar nr. 1/1958, f. 1-2.

Casa de Cultură a Raionului, insuficient ca spațiu în raport cu bogăția și varietatea pieselor. Ambele muzee au funcționat fără schemă, deși Directorul Muzeului Regional din Bacău și doi inspecitori din Ministerul Culturii m-au asigurat că există la ... schema și că au dat dispoziții s-o expedieze imediat. Din aprilie trecut, încă n-a sosit la Tg. Neamț.

Lumea dornică de cultură și de cunoștințe noi nu mai încăpea în aceste muzee când ele erau deschise. Însoțiți de dascălii lor, zeci și sute de școlari din raionul nostru și din alte raioane veneau pe jos de la zeci de km cu mâncare la traistă pentru a vizita cetatea și muzeele. Registrele de vizitatori de la ambele muzee stau mărturie. Și muzeele mergeau chiar și fără schema mult trâmbițată. Acasă la mine, unde adunam material pentru Muzeul raional era un adevărat pelerinaj. Apele mari au adus în susul lor specii necunoscute pe aici de pești și broaște țestoase. Lumea de la munte, care nu văzuse broaște țestoase privea aceste animale ca pe niște minuni ale naturii. Soția mea, naturalistă, aduna insecte pentru Muzeul raional, care zilnic se îmbogățea cu material nou și variat, unele obiecte constituind adevărate rarități. Astfel, pe lângă obiectele și documentația legată de comemorarea Marelui Voevod, mai era o secție de arheologie, numismatică, manuscrise și documente, artă populară, etnografie și științe naturale.

Din lipsă de schemă și de personal deservent, precum și la sugestia organelor din Minister, s-a pus problema unificării celor două muzee într-unul singur, local. Comitetul executiv al Raionului au destinat pe rând localurile: Crucea Roșie-Arlus, A.V.S.A.P-ul, întreprinderile poligrafice, Ifetul, Clubul sportiv „Voința”, Incubatorul, etc. În nici unul din aceste imobile n-a fost chip să ne mutăm.

În iulie Muzeul raional a fost împachetat și restrâns într-o cameră, iar într-o bună zi lacătul cu belciug cu tot a fost smuls și muzeul mutat într-o magazie, fără știrea mea. În octombrie am primit dispoziția Președintelui raionului să eliberez localul Muzeului «Cetatea Neamțului», urmând ca în acest local să se deschidă o cantină.

Neavînd încotro și cui mă plînge, am strâns tot materialul din ambele muzee și l-am dus acasă la mine. O parte din el înșirându-l pe pereți și în vitrine, unde amatori de lucruri rare, din lumea largă, care vin la Cetate, se abat spre a-l cerceta.

Aceasta este soarta muzeelor din Tg. Neamț! Orice comentariu este inutil. Pe gratis sunt conducătorul celor două muzee, în casa mea, pe puna mea. Nu știm să prețuim știința, arta, cultura și eroii neamului.

D. Constantinescu

5 ianuarie 1958, Tg. Neamț”

Din cele scrise anterior observăm că după desființarea muzeului, exponatele au fost mutate în diferite locații, iar în final au ajuns chiar în casa lui Dumitru Constantinescu. Se pare că tot în această perioadă a apărut în presă un articol intitulat „Un muzeu în lăzi”, care avea să clarifice într-o anumită măsură soarta instituției muzeale din Târgu Neamț¹¹.

Între timp și Muzeul „Cetății Neamțului” s-a desființat, în lipsa unui spațiu adecvat în care să funcționeze.

Cu toate acestea, prof. Dumitru Constantinescu nu a renunțat la ideea existenței unei instituții muzeale în Târgu Neamț, iar cele două muzee care fuseseră desființate recent au fost reunite într-unul singur - Muzeul Raional „Ștefan cel Mare” Târgu Neamț.

Constituirea acestei noi unități muzeale nu a pus capăt problemelor anterioare, legate de existența un sediu definitiv și de personalul necesar. Și de data aceasta autoritățile locale s-au oferit să acorde „ajutor” prof. Dumitru Constantinescu și să-i pună la dispoziție un spațiu în care să funcționeze muzeul. Așa cum se va vedea mai jos, noua locație în care urma să funcționeze muzeul erau una improprie pentru o astfel de instituție.

Iată textul unei scrisori¹², din care rezultă „sprijinul” autorităților pentru instituția de cultură amintită:

„Tov. Profesor,

S-a reușit să se elibereze o cămăruță – aici în centru – destul de mică, pe care am putea-o folosi pentru muzeu. Deocamdată – socot eu – e destul atât. Vă rog, dacă puteți să veniți până la secția învățământ, pentru ca să vedeți cămăruța și să ne spuneți ce trebuie să facem.

24. III. 1958

M. Grigoriu”

Pentru a spori prestigiul și autoritatea instituției pe care o coordona, Dumitru Constantinescu a pus bazele unui consiliu științific al muzeului. Din acest consiliu făceau parte persoane din diferite ramuri de activitate: cadre didactice, ingineri, juriști, medici, care s-au întrunit într-o primă ședință la data de 26 mai 1958¹³.

¹¹ G. Luca, *op. cit.*, p. 401.

¹² AMIETN, dosar nr. 1/1958, f. 7, pe care D. Constantinescu a notat: „Cu o «cămăruță - destul de mică - e destul atât» nu se pot reface cele două muzee vizitate zilnic de mii de oameni! Într-o «cămăruță destul de mică» nu se pot nici măcar depozita obiectele necum să fie cercetate de iubitorii trecutului”.

¹³ *Ibidem*, f. 21-22.

Muzeul Raional „Ștefan cel Mare” Târgu Neamț.

Strada V.I.Lenin 179

PROCES VERBAL Nr.2

Anul 1958, luna mai în 26 zile.

Astăzi, la orele 19, în urma invitației cu Nr.12 din 22 mai a.e. făcută de către Muzeul Raional „Ștefan cel Mare” Târgu Neamț, ne-am întrunit în ședință la sediul muzeului, în vederea alegerii consiliului științific al muzeului.

Ședința s-a desfășurat astfel:

1.Tov.prof. D.Stirban, șeful Secției de Inv.și Cultură a Raionului Târgu Neamț a arătat necesitatea creării muzeului și scopul ședinței.

2.Tov.D.Constantinescu a subliniat: a. importanța muzeului în răspândirea culturii, științei și artei în R.P.R.

b. repartizarea membrilor consiliului pe ramuri de activitate, după cum urmează:

1.Sectorul politic. 1.Pogaci Const.Raion P.M.R.

2...... istoric 2.Mihai Grigoriu, prof.

3.Etnografie 3.D.Stirban, prof.

arta populară, 4.N.Avdanii, învățator.

folclor. 5.I.Rimescu, prof.

4.St.Naturale 6.Elena Constantinescu asist.

biologie, geologie, 7.Vasile Stingu prof.

botanica, zoologie. 8.Traian Onofrei ..

9.Constantin Angheluc prof.

5.Agricol 10.N.Ceama ing.

6.Silvicultură 11.Ernest Braw, ing.

7.Fizica 12.Jean Iacobavici prof.

8.Chimia 13.Aurora Constantinescu prof.

9.Medicina 14.Bilian Grigorescu dr.

10.Juridic 15.Neta Proșed, Trib.

16.N.Ciuceanu, av. juriconsult.

17.Atanasie Atanasie av. notar.

11.Învățământul

elementar.

Fig. 4. Procesul-verbal al consiliului științific
al Muzeului Raional „Ștefan cel Mare” Târgu Neamț. 26 mai 1958

2

18.N.Munteanu înv.ater.

19.Maria Matei. ..

20.D.Deminte. ..

21.Toma Mădărar, secretar Sfat Popular Orașul.

22.Z.Grigoriu.

Membrii prezenti în ședință în unanimitate au aprobat propunerea persoanelor de mai sus.

3.Tev.prof.D.Stirban convingându-se și în cuvinte pline de simțire a arătat sprijinul acordat de organele locale /Raionul de partid,tev.Bocan: președintele Sfatului Popular Raional și tev.Toma Mădărar secretarul Sfatului Popular oraș/si a făcut un foarte cald apel la membrii consiliului pentru sprijinirea activității tev.prof.D.Constantinescu, care este inițiatorul și directorul muzeului.

Șeful Secțiunii de Inv.și Cultură.

D.Stirban.

Director, -

D.Constantinescu.

(continuare)

Cu toate că muzeul era abia la început, pe lângă activitatea de îndrumare a vizitatorilor, Dumitru Constantinescu a depus efort și pentru valorificarea patrimoniului muzeal. În acest sens, observăm un schimb intens de scrisori și adrese oficiale cu alte instituții muzeale sau foruri științifice, pentru a primi sprijinul necesar în vederea îmbogățirii patrimoniului sau pentru determinarea unor piese. Așa este și scrisoarea trimisă secției numismatice din cadrul Academiei R.P.R.¹⁴ prin care solicita un specialist care să determine o serie de monede:

*„Sfatul Popular al raionului Tg. Neamț
Secțiunea Învățăământ și Cultură*

Nr. 14424 din 19 nov. 1958

*Către Biblioteca Academiei R.P.R., Secția Numismatică
Str. Calea Victoriei-București*

Alăturat vă înaintăm un număr de 6 grafite după o parte din monetele romane pe care le avem în depozitul nostru, nedeterminate, cu rugămintea ca să binevoiți a le determina dvs. deoarece noi nu avem la îndemână nici specialiști și nici mijloacele necesare pentru a face acest lucru.

Intențiunea noastră este de a expune monetele antice pe care le avem, în ordinea în care s-au succedat emitenții.

Vă aducem la cunoștință că posedăm un număr apreciabil de alte monede antice greu de identificat din lipsă de bibliografie, opere științifice și specialiști în materie.

O parte din aceste monede sunt din colonii, unele din Macedonia, iar cele mai multe din epoca Imperiului și bizantine. După părerea noastră unele din ele sunt inedite. Cum toate acestea urmează a fi scoase din anonimat, valorificate și puse la îndemâna publicului de pretutindeni prin expunere în muzeu cu toate explicațiile științifice, vă rugăm să binevoiți a ne comunica, în vederea organizării secției numismatice a muzeului nostru, modalitatea cea mai potrivită pentru acest lucru. Cum muzeul nostru însă e în prima fază de înjghebare, fără schemă bugetară și nu dispunem deocamdată de fonduri pentru deplasări și plata oamenilor de știință, vă rugăm să ne comunicați dacă cineva dintre numismații Academiei n-ar putea face acest lucru din partea și pe seama Academiei, pentru promovarea științei în R.P.R. deplasându-se la muzeul nostru pentru o determinare și clasificare științifică a acestui material străvechi [...]

Șeful secțiunii, D. Știrban

Director muzeu, D. Constantinescu”

---

¹⁴ *Ibidem*, f. 51.

Nu în ultimul rând, ctitorul muzeului din Târgu Neamț s-a preocupat constant de îmbogățirea colecțiilor, fie prin cercetări arheologice proprii (în special la Cetatea Neamț), fie prin atragerea de donații. În acest context merită să amintim, alături de numeroși donatori din Târgu Neamț și localitățile învecinate (V.A. Ghiorghiță, C. Cercel, Gh. Băileanu, P. S. Cucoveanu, I. Butuc, D. Bârliba, I. Suveică, N. Gheorghiu, I. Bumbea, etc.), sprijinul constant al meșterului popular Nicolae Popa din Târpești, care a adunat și a donat muzeului, încă din primii ani de existență a acestuia, numeroase piese arheologice, istorice, dar mai ales etnografice (aproape 400 de obiecte). O parte dintre obiectele aflate în colecțiile muzeului proveneau și din primele săpături arheologice efectuate în binecunoscutul sit de la Târpești-*Râpa lui Bodai*, și care au fost coordonate ulterior de către Silvia Marinescu-Bîlcu¹⁵.

Dintr-o adresă înaintată Ministerului Învățământului și Culturii, din 18 decembrie 1958¹⁶, se observă destul de clar că Muzeul Raional „Ștefan cel Mare” Târgu Neamț avea un profil mixt. Instituția era structurată în două compartimente: „Cetatea Neamțului” pe de o parte, și „Cultura Generală” pe de altă parte (în care se includeau expozate arheologice, istorice, numismatice, din domeniul științelor naturii, piese etnografice, etc.).

„Către

Ministerul Învățământului și Culturii
Dir. Artelor Plastice

La circulara dvs. nr. 121313 din 12. XII. 1958, vă comunicăm cele ce urmează:

Muzeul nostru, aflându-se într-o localitate cu un trecut istoric străvechi unde se găsește glorioasa cetate este firesc să cuprindă un compartiment separat: „Cetatea Neamțului”. Acest compartiment îmbrățișează toată cultura legată de trecutul cetății din punct de vedere istoric, arheologic și artistic. În legătură cu organizarea unei consfătuiri pe țară a muzeelor de istorie, parțial muzeul nostru se poate încadra în preocupările programate într-o asemenea consfătuire.

Celălalt compartiment al muzeului nostru cuprinde toate ramurile de cultură generală: a) arheologie, istorie, numismatică; b) șt. naturale (biologie, zoologie, botanică, geologia) din toate timpurile din lumea largă, din R.P.R. și din mediul local; c) etnografie, portul și preocupările strămoșilor, arta autohtonă, în special cea populară [...].

¹⁵ *Ibidem*, f. 52-53; vezi și S. Marinescu-Bîlcu, *Sondaajul de la Târpești (r. Tg. Neamț, reg. Bacău)*, în *MCA*, VIII, 1962, p. 235.

¹⁶ AMIETN, dosar nr. 1/1958, f. 59-60.

Fig. 5. Al doilea sediu al muzeului, la ora actuală Judecătoria Târgu Neamț

Fig. 6. Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț - sediul actual

Cât privește planul de muncă pentru viitorul an, 1959 nu poate constitui ceva definitiv și real. Motivul pentru care nu poate constitui ceva definitiv și real. Motivul pentru care nu poate constitui o realitate planul pe 1959 se datorește faptului că până în prezent muzeul nu are în schemă sa alt personal decât pe directorul muzeului care trebuie să satisfacă toate cerințele înființării, existenței, organizării și bune funcționări a muzeului de la activitatea științifică (în muzeu și pe teren) și administrativă până la obligațiile omului de serviciu - unele cerute cu exigențe - toate depășind puterea de muncă a unui singur om [...].

Din punct de vedere științific se urmărește:

a. Publicații: «Cetatea Neamțului», «Călăuza turistică, istorică și arheologică»; «Monetăria necunoscută de la Cetatea Neamțului»; «Vechi localități constatate documentar în sec. XIV-XVI din raionul Tg. Neamț».

b. Conferințe și comunicări în legătură cu originea orașului Tg. Neamț [...].

Dumitru Constantinescu - licențiat în istoria universală - pensionat din funcția de cercetător științific al Academiei R.P.R. filiala Iași - neînscris în nici o formă de învățământ politic sau de stat.

*Șeful secțiunii,
D. Știrban*

*Director muzeu,
D. Constantinescu”*

Așa cum lesne se poate constata din lectura documentului de mai sus, muzeul se confrunta cu numeroase dificultăți, legate mai ales de personalul insuficient. Toate atribuțiile, de la cele mai mărunte, până la activitatea științifică, îi reveneau lui Dumitru Constantinescu. Dar, cu toate acestea, pasiunea pentru trecut a profesorului amintit deja se pare că a avut câștig de cauză.

Merită să mai amintim faptul că unul dintre primele registre de inventar ale muzeului, care s-a păstrat, este cel din 31 decembrie 1959 și în care figurează un total de 806 piese¹⁷ de diferite tipuri: tablouri, icoane, documente, monede, piese etnografice, arme, unelte, medalii, piese arheologice, etc.

Din cele expuse până acum, pot fi punctate și câteva concluzii care merită reținute.

În primul rând, ca moment de reper pentru începuturile unui muzeu de istorie în Târgu Neamț, poate fi stabilit anul 1940, când s-au pus bazele expoziției muzeale „Cetatea Neamțului”.

Un alt moment de referință îl constituie anul 1957 când, la jumătate de mileniu de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare, se înființează

¹⁷ Există situații când sunt incluse mai multe piese de același tip la un singur număr de inventar (de ex. monede, fragmente de cable).

două muzee în Târgu Neamț, cu sprijinul autorităților locale și sub coordonarea prof. Dumitru Constantinescu. Cele două muzee erau: Muzeul „Cetății Neamțului” și Muzeul Raional „Ștefan cel Mare” Târgu Neamț.

Anumite dificultăți legate de spațiile de funcționare au dus la contopirea celor două muzee. Astfel, Muzeul Raional „Ștefan cel Mare” Târgu Neamț a funcționat ulterior în diferite locații, până în anul 1976, când s-a decis mutarea în actualul sediu, în fosta Școală Domnească, construită la jumătatea sec. XIX și declarată în prezent monument istoric.

THE BEGININGS OF THE HISTORY AND ETHNOGRAPHY MUSEUM OF TÂRGU NEAMȚ

Abstract

In this article the author presents some documents relating to the early period of the „History and Ethnography Museum of Târgu Neamț”. In 1957, when there were reached 500 years since Stephen's the Great coronation, in Târgu Neamț were established two museums: „The Fortress of Neamț Museum” and „Ștefan cel Mare” District Museum of Târgu Neamț.

Professor Dumitru Constantinescu was the organizer of both these museums, but after a short time, they were closed. In 1958, both museums were brought together and have formed „Ștefan cel Mare” District Museum of Târgu Neamț. The museum had a mixed profile: history, archeology, ethnography, natural sciences.

In 1977, the museum was moved in its present location, within the historical monument. The theme of the permanent exhibition reflects the historical evolution of the local society, starting with the oldest times and coming to nowadays, portraying also some of the traditional trades from this region.